

ศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมือง เรื่อง มหาวิปากกับจุฬัมมวิกังคสูตร
A COMPARATIVE STUDY OF THE CONTENT OF DISCOURSE SERMON LOCAL
DHAMMAS; MAHAVIPAKA AND CULAKAMMAVIBHANGA SUTTA

^[1]พระปลัดอภิรักษ์ อินทวิสุโท (อินต๊ะสาร) Phrapalad Apiruk Indavisuddho (Intasan)

^[2]พระครูวรารณวิฑูรย์ PhrakhruWorawanviton ^[3]ชูชาติ สุทธะ Chuchat Sutta

^[1] ^[2] ^[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus, Thailand

Corresponding Author E-mail: apiruk6858@gmail.com

Article Received: February 09, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 25, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับธรรมเทศนาเรื่องมหาวิปาก ฉบับวัดศรีโคมคำ 2) เพื่อศึกษาหลักกรรมและสังสารวัฏตามแนวจุฬัมมวิกังคสูตร และ 3) เพื่อเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิปาก ฉบับวัดศรีโคมคำ กับจุฬัมมวิกังคสูตร การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า 1) พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิปากนิยมใช้เทศน์ให้แก่ผู้ป่วยหนักและในงานศพ มีความเชื่อว่าเมื่อนิมนต์พระสงฆ์มาเทศน์ให้ผู้ป่วยหนักได้ฟังแล้ว ผู้ป่วยจะได้รับอานิสงส์ในการฟังพระธรรมเทศนา หากผู้ป่วยมีบุญที่จะมีอายุยืนยาว อาการป่วยก็จะดีขึ้นและหายป่วย ถ้าหากถึงแก่อายุขัยของผู้ป่วยแล้ว ผู้ป่วยก็จะจากไปด้วยอาการอันสงบ และเมื่อมีผู้เสียชีวิตก็มีการแสดงพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิปาก เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้เสียชีวิต โดยมีความเชื่อว่า ถ้าดวงวิญญาณของผู้เสียชีวิตยังแสวงผลวิบากในทางทุกขเวทนา การนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิปากก็จะทำให้ดวงวิญญาณพ้นจากทุกขเวทนาได้ 2) หลักความเชื่อเรื่องกรรมและสังสารวัฏที่ปรากฏในจุฬัมมวิกังคสูตร มีหลักอยู่ว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน โดยผลของกรรมดีและกรรมชั่วจะส่งผลให้เวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏและได้รับผลแตกต่างกันตามกรรมที่ทำ 7 คู่ ได้แก่ การมีอายุยืนและอายุสั้น การมีโรครมากและมีโรคน้อย การมีผิวพรรณดีและผิวพรรณทราม การมีอำนาจน้อยและมีอำนาจมาก ความยากจนและความร่ำรวย การมีชาติตระกูลต่ำและชาติตระกูลสูง และการเป็นคนโง่เขลากับการเป็นคนฉลาด เหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากกรรมที่ทำไว้ในอดีต 3) การเปรียบเทียบเนื้อหาธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิปากกับจุฬัมมวิกังคสูตร พบว่า ความเชื่อหลักยังคงเป็นความเชื่อในกฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิด ตามอำนาจผลของกรรมดีหรือชั่ว เพียงแต่อาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกันบ้างในการรับผลของกรรมและสาเหตุที่ทำให้ในอดีตและผลของกรรมในปัจจุบัน จำนวน 8 ประเภท เนื้อหาที่เหมือนกันในส่วนผลของกรรมในปัจจุบัน แต่เหตุที่ทำให้ในอดีตต่างกัน จำนวน 4 คู่ 8 ประเภท นอกจากนั้น ยังมีเนื้อหาที่ปรากฏเฉพาะในพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิปาก ฉบับวัดศรีโคมคำ แต่ไม่ปรากฏในจุฬัมมวิกังคสูตร จำนวน 18 ประเภท และเนื้อหาที่ปรากฏเฉพาะจุฬัมมวิกังคสูตร จำนวน 3 ประเภท

คำสำคัญ: มหาวิปาก, จุฬัมมวิกังคสูตร, เปรียบเทียบ

ABSTRACT

The objectives of this research article were: 1) to study the concepts and beliefs depicting in the Mahāvipaka sermon of Wat Srikhomkham's edition, 2) to investigate teachings of Kamma and Saṃsāra in the Cūḷakammavibhaṅga Sutta, and 3) to compare the contents of Mahāvipaka local sermon of Wat Srikhomkham's edition and Cūḷakammavibhaṅga Sutta. This was a documentary research. The findings revealed that; 1) The Mahāvipaka local sermon was traditionally used to the severe patients and the departed. It was believed that when the monk delivered this sermon to a severe patient, in case of having merits, he or she would gradually recover. If the patient's lifespan ends, there was a peaceful death. The sermon was also used when death occurred in order to transmit merits to the departed. It was believed that if the departed encounters the sufferings, their souls could rest in peace. 2) The principle of Kamma and Saṃsāra in Cūḷakammavibhaṅga Sutta, it was depicted that beings were owners of karmas, heired of karmas, they had karmas as their progenitor, karmas as their kin, karmas as their homing-place. It was karmas that differentiate beings according to inferiority and superiority. The good and bad karmas lead to rebirth in Saṃsāra and gained the different results according to the karmas conducted in the past. There were 7 pairs of kamma's results: short-lived and long-lived people, sick and healthy people, ugly and beautiful people, insignificant and influential people, poor and rich people, low-born and high-born people, stupid and wise people. These results were of those karmas conducted in the past. 3) Regarding the comparison of the content in the Mahāvipaka local sermon and Cūḷakammavibhaṅga Sutta, it was found that the core belief was based on the law of Kamma and Saṃsāra according to the results of good and bad deeds. However, a bit differences in the details may be seen the causes of karmas in the past and results in present in form of 4 pairs as 8 types. Furthermore, there were some contents depicted exclusively in the Mahāvipaka local sermon, Wat Srikhomkham's edition, not in Cūḷakammavibhaṅga Sutta, for 18 types, but only 3 types in the Sutta.

Keywords: Mahāvipaka, Cūḷakammavibhaṅga Sutta, Compare

บทนำ

การฟังพระธรรมเทศนานั้น ถือว่าเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาที่สำคัญอย่างหนึ่ง เมื่อมีการแสดงพระธรรมเทศนา มีผู้ฟังพระธรรมเทศนา จึงทำให้คำสอนของศาสนานั้นได้เผยแผ่ออกไป โดยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในครั้งสมัยพุทธกาลนั้น เป็นวิธีการเผยแผ่แบบมุขปาฐะ คือ การแสดงธรรมแบบฟังจากพระพุทธเจ้าและเหล่าพระสาวก ยังไม่มีการบันทึกหลักธรรมเป็นลายลักษณ์อักษร ล่วงมาถึงสมัยหลังพุทธกาล มีการทำสังคายนาพระไตรปิฎกหลายครั้ง จนกระทั่งครั้งที่ 4 การสังคายนาครั้งที่จารคำสอนลงในใบลานเกิดขึ้นในประเทศศรีลังกา ได้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรลงในใบลาน(พระศรีสมโพธิ, 2565) และมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรมาโดยลำดับ จนถึงปัจจุบัน นอกจากนั้นยังมีวิวัฒนาการของการบันทึกหลายรูปแบบ เช่น การจารึกคำสอนลงในแผ่นหิน ใบลาน กระดาษ และรูปแบบอื่นๆ ในปัจจุบันได้มีการบันทึกคำสอนไว้ในอินเทอร์เน็ต ถือว่าการบันทึกพระไตรปิฎกได้มีวิวัฒนาการมาโดยลำดับ การฟังธรรมเป็นประเพณีของชาวพุทธอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญญา ที่เรียกว่า ธรรมสมาธิ นอกจากนี้แล้วการฟังธรรม ยังเป็นทางหนึ่งในการอบรมบ่มนิสัยของตนให้ประณีตยิ่งขึ้น เป็นเครื่องป้องกันไม่ให้หลงระเหิดทำให้ตกไปสู่ความชั่ว ความเสียหาย จึงมีการ ฟังธรรมอยู่เสมอ ทั้งนี้แล้วแต่โอกาสจะอำนวย

ปัจจุบันการฟังธรรม มีความสะดวกสบายกว่าสมัยอดีต นอกจากจะไปฟังที่วัดแล้ว ยังสามารถฟังธรรมในที่พักอาศัยของตนได้ โดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หรือทางอินเทอร์เน็ต หรือจะหาซื้อแถบบันทึกเสียงมาฟังที่บ้านก็สะดวก ในมงคลสูตร ได้มีมงคลข้อหนึ่งกล่าวถึงการฟังธรรมคือ ข้อที่ 26 การฟังธรรมตามกาลนี้เป็นมงคลอันสูงสุด (ขุ.ขุ. (ไทย) 25/9/8) และอานิสงส์การฟังธรรม มีด้วยกันหลายประการ เช่น 1) ได้ความรู้ใหม่ที่ไม่เคยฟังมาก่อนเพิ่มเติมขึ้นอีก 2) ได้ทบทวนความรู้ที่มีอยู่แล้วให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น 3) ได้ความรู้ที่ถูกต้องแน่นอน เพราะสามารถปลดเปลื้องความสงสัยลงได้ 4) ได้รับความรู้หรือความเห็นถูกต้อง 5) ได้เจริญภาวนาเพื่อฝึกฝนอบรมจิตใจของตนให้สูงขึ้น (บุญมี แทนแก้ว, 2547) ดังนั้น การฟังธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นหนทางนำสัตว์โลกให้เข้าใจ ในสภาวะธรรมนำไปสู่การบรรลุธรรมในระดับต่างๆ

ล้านนา นับเป็นดินแดนที่พระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานเจริญมั่นคงมานาน พระสงฆ์ล้านนาในอดีตได้สืบทอดพระพุทธศาสนาด้วยการเทศนาธรรมตามรอยพระพุทธเจ้าและ ยึดถือธรรมเนียมปฏิบัติตามแบบอย่างของเหล่าพระสาวก แต่วิธีการเทศนาธรรมมีลักษณะเฉพาะผสมผสานทั้งคติทางพระพุทธศาสนาและคติท้องถิ่น โดยยึดรูปแบบการเทศนาธรรมแบบอ่านตามคัมภีร์ใบลานที่นักปราชญ์ได้รจนไว้ แต่ละวัดในล้านนามักมีคัมภีร์ธรรมใบลานและพัชราจารย์จำนวนมาก จารจารึกด้วยอักษรธรรมล้านนา (ตัวเมือง) ภาษาที่ใช้สื่อสารในท้องถิ่น แต่ละปีมีผู้ศรัทธาถวายคัมภีร์ธรรมเรื่องต่างๆ ไว้กับวัดเป็นจำนวนมาก ทำให้วัดมีคัมภีร์ธรรมหนาแน่นมาโดยตลอด เพราะชาวล้านนานิยมคัดลอกคัมภีร์ธรรมทางพุทธศาสนาถวายไว้กับวัดเพื่อให้พระสงฆ์ใช้เทศนาในโอกาสต่างๆ เชื่อว่าเป็นการสร้างบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่ (พระนคร ปญญาวิโร, 2557)

การเทศนาธรรมที่ชาวล้านนานิยมฟัง มีหลายรูปแบบ เช่น การเทศนาธรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก ซึ่งมักจัดพิธีเทศนาอย่างยิ่งใหญ่ ถือเป็นงานบุญที่มีอานิสงส์มาก เรียกว่า “ประเพณีตั้งธรรมหลวง” หรือ “ประเพณีเทศน์มหาชาติ” นิยมจัดในเดือนยี่ (เหนือ)(ถาวร เสาร์ศรีจันทร์, 2560) ตรงกับเดือนพฤศจิกายนของภาคกลาง ส่วนในช่วงเข้าพรรษาของแต่ละปีนิยมจัดเทศนาธรรมทุกวันพระต่อเนื่องจนถึงวันออกพรรษา เรียกว่า “ประเพณีการฟังเทศน์ฟังธรรม” หรือ “การฟังธรรมเข้าพรรษา” เนื่องจากเป็นช่วงที่พระสงฆ์อยู่จำพรรษาโดยไม่ไปพักค้างคืนที่ใด ทำให้ชาวล้านนามีโอกาสเข้าวัดทำบุญให้ทานรักษาศีลและฟังธรรมเทศนาโดยภายหลังการเทศนาธรรมแบบปฏิภาณโวหารและปาฐกถา หรือการเทศนาด้วยปากเปล่าเป็นที่ยอมรับและ

แพร่หลายในล้านนา ส่วนมากนิยมเทศนาในโอกาสพิเศษที่มีผู้ฟังจำนวนมาก เช่น งานบำเพ็ญกุศลศพ งานเข้า
รุกขมูลกรรม งานอบรมคุณธรรมของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ เป็นต้น การเทศนาธรรมลักษณะนี้เป็นที่นิยม
ของคนรุ่นใหม่ที่ต้องการฟังเพื่อให้เข้าใจในสาระธรรมมากกว่าฟังพอให้เป็นพิธี แต่อย่างไรก็ตาม การเทศนา
แบบจารีตยังมีบทบาทอยู่ในสังคมท้องถิ่นของล้านนา

พระครูอดุลสีกิตติ (ประพัฒน์ จานวุฑโฒ) (2549) ได้แบ่งเนื้อหาของคัมภีร์ธรรมล้านนาตาม
โอกาสที่เทศน์ ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) คัมภีร์ใช้เทศน์ในงานมงคลและพิธีกรรม ได้แก่ ธรรมสรากรวิชา
สูตร ธรรมโลกาวุฒิ ธรรมทิพมนต์ ธรรมปารมี ธรรมพุทธสังคหะโลก 2) คัมภีร์ธรรมที่ใช้เทศน์ในงานศพ ได้แก่
ธรรมเทวทูตทั้ง 5 ธรรมมัลลยโผด ธรรมมหามูลนิพพานสูตร ธรรมหาวิบาก ธรรมเปตพลี ธรรมพราหมณ์ปัญหา
ธรรมอานิสสสังเสียงศพ 3) คัมภีร์ธรรมที่ใช้เทศน์เทศกาลและประเพณี ได้แก่ อานิสสปีใหม่ อานิสสทานเจดีย์
ทราย อานิสสทานผ้าวัสสา อานิสสผางพะทีส (ประทีป) อานิสสสังฆะทาน ธรรมชาตาปี ชาตาเดือน
ชาตาวัน ธรรมอานิสสคอยเข้า ธรรมอานิสสสัถยวิง ธรรมอานิสสทานทุ่ง 4) คัมภีร์ธรรมคร่าวชาตก ได้แก่
ธรรมหงส์หิน ธรรมวรรณพราหมณ์ ธรรมหมาเก้าหาง ธรรมเตโช ยาโม ธรรมพระเจ้าสิบชาติ

ชาวล้านนามีความเชื่อเรื่องอานิสสการฟังธรรมว่า เป็นการสร้างบุญกุศล สังสมบุญบารมีให้กับ
ตนเอง อีกทั้งยังอุทิศบุญกุศลไปให้บรรพชนผู้ล่วงลับ ให้ได้ไปเกิดในสวรรค์ (พระนคร ปณณวชิโร, 2565)

กล่าวเฉพาะ พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ยังเป็นพระธรรมเทศนาภคณที่ที่มีการเทศนา
และเป็นที่ยอมรับในภาคเหนือ ทั้งที่เป็นารเทศนาเพื่อเป็นการอุทิศให้ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว หรือเทศน์ในพิธี
บำเพ็ญบุญงานศพ พิธีกรรมที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งที่ชาวล้านนานิยมนิมนต์พระสงฆ์ไปเทศน์ก็คือ ธรรมเทศนา
พื้นเมืองเรื่อง มหาวิบาก กล่าวคือ หากว่ามีคนในครอบครัวเกิดล้มป่วยทำการรักษาด้วยวิธีการแพทย์แผน
ปัจจุบันไม่หาย อาการคนป่วยมีแต่ทรุดกับทรุด อาการผู้ป่วยคาบเกี่ยวกับความเป็นความตาย ชาวล้านนา
เรียกว่า ทร่ววิบาก จึงทำให้คนป่วยไม่ฟื้นทุกข้ง่ายๆ ทำให้ญาติพี่น้องมีความว้าวุ่นใจมาก อยากให้คนป่วยหาย
จากอาการป่วย จึงปรึกษากันในหมู่ญาติถึงพิธีกรรมที่ที่ยึดถือกันมาแต่อดีต สามารถให้ผลสองอย่างหรืออย่าง
เดียวหลังจากประกอบพิธีนี้แล้ว เจตนาเพื่อช่วยให้คนป่วยหายจากอาการป่วยหรือฟื้นทุกข้ง คือ สิ้นวิบากไม่ต้อง
ทรมานอีกต่อไป ชาวล้านนามีข้อปฏิบัติในเรื่องนี้หลายประการ แต่หลังจากที่ได้ทำการรักษาทุกวิถีทางแล้วไม่
เป็นผล ชาวล้านนาก็จะใช้วิธีการสุดท้าย คือ นิมนต์พระมาเทศนาคัมภีร์มหาวิบากให้แก่คนป่วยที่ป่วย ผล จาก
การจัดพิธีนี้ผู้ป่วยบางคนมักจะหายจากการเจ็บป่วยและอยู่ต่อไปได้หลายสิบปีอย่างน่าอัศจรรย์ แต่ส่วนใหญ่
คนป่วยจะสิ้นลมไม่นานหลังจากฟังเทศน์เรื่องนี้ ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่าจิตใจของผู้ป่วยที่เคยมีความ
ว้าวุ่นไม่เป็นสมาธิ กังวลเรื่องการเจ็บป่วยของตนเองจนไม่อาจควบคุมสติได้ เมื่อได้ฟังเทศน์จากพระสงฆ์ จึงทำ
ให้จิตใจสงบ จนสามารถปรับตัวเข้าสู่ภาวะปกติ ทำให้หายจากอาการป่วยได้ ในขณะที่ ผู้ป่วยที่สิ้นลมหายใจ
หลังจากฟังเทศน์ อาจจะเป็นเพราะจิตใจของผู้ป่วยที่เคยว้าวุ่นด้วยสภาพอารมณ์ต่างๆ ได้กลับเข้าสู่ภาวะปกติ
และได้รับการชี้นำที่ถูกต้อง ทำให้ผู้ป่วยเข้าใจถึงสภาพ ของตนเองได้ดีขึ้น พร้อมทั้งจะสละสังขารนี้ได้ เรื่อง
ดังกล่าวนี้ นับว่าเป็นผลทางด้านจิตใจทั้งสิ้น (ทองทวี ยศพิมสาร, 2553) อีกประการหนึ่ง ถือว่าผู้ป่วยได้ทำบุญ
และฟังธรรมเป็นครั้งสุดท้ายของชีวิต ก่อนที่จากโลกนี้ไป

นอกจากนี้ ชาวล้านนานิมนต์พระสงฆ์ สามเณรมาเทศนาธรรมพื้นเมือง เรื่อง มหาวิบาก
เช่น งานทำบุญร้อยวัน ทำบุญประจำปี เป็นต้น เพื่อเป็นการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้แก่ผู้ที่ได้ล่วงลับไปแล้ว
โดยมีความเชื่อว่าถ้าหากผู้ตายยังไม่พ้นจากวิบากกรรมที่ได้สร้างมาทั้งในอดีต และเมื่อเสียชีวิตไปแล้ว ได้ไปอยู่
ในที่ ที่ยังต้องรับวิบากกรรมอยู่ จึงนิมนต์พระสงฆ์ สามเณรมาเทศนาธรรม เพื่อเป็นบุญเป็นอานิสสกุศลให้
ผู้เสียชีวิต ได้พ้นจากวิบากนั้นๆ ถือได้ว่าพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากนี้ ได้รับความนิยมนมากใน

ภาคเหนือ และพระภิกษุสามเณร คณะศรีทธาสาธุชน ในภาคเหนือต่างรู้จักพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่อง มหาวิบาก กันเป็นอย่างดี

จากการศึกษา เนื้อหาของพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบาก มีเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับพระสูตร สูตรหนึ่งใน พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ แต่ที่มาของเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากไม่ได้รับชัดเจนว่ามาจากไหน ระบุไว้เพียงแค่ว่าเป็นคำกล่าวของพระอานนท์ที่ได้กล่าวกับพระมหากัสสปะ พร้อมด้วยพระภิกษุ 500 รูป เมื่อครั้งสังคายนาพระไตรปิฎกในครั้งแรกเท่านั้น ประกอบกับผู้ศึกษาวิจัยได้มีโอกาสศึกษาพระสูตร ที่ชื่อว่า จุฬกัมมวิภังคสูตร ในพระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ ซึ่งมีเนื้อหาใกล้เคียงกัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาวิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงเนื้อหาของพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากว่าเป็นเนื้อหาที่นักปราชญ์ล้านนาได้นำมาจาก จุฬกัมมวิภังคสูตรหรือไม่ โดยจะทำการศึกษาถึงคติความเชื่อของชาวล้านนาเกี่ยวกับการฟังธรรม จากนั้นจะทำการศึกษาถึงเนื้อหาของพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากและจุฬกัมมวิภังคสูตรว่ามีความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร รวมทั้งจะทำการวิเคราะห์ถึงคุณค่าของพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากมีต่อวิถีชีวิตชาวล้านนาอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ
2. เพื่อศึกษาหลักกรรมและสังสารวัฏตามแนวจุฬกัมมวิภังคสูตร
3. เพื่อเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำกับจุฬกัมมวิภังคสูตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาแนวคิดและคติความเชื่อในการฟังพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ และศึกษาเนื้อหาพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบากและจุฬกัมมวิภังคสูตร ตลอดจนวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากกับจุฬกัมมวิภังคสูตร โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบากและจุฬกัมมวิภังคสูตร จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ ปีพุทธศักราช 2488 (จุลศักราช 1307) จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ บทความ เอกสารวิชาการ รายงานวิจัย ที่เป็นภาษาไทย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (อินเทอร์เน็ต)

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เมื่อผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเนื้อหาพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบากและจุฬกัมมวิภังคสูตรแล้วนำข้อมูลที่ได้ มาเปรียบเทียบเนื้อหาของพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ กับจุฬกัมมวิภังคสูตร ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และทำการสรุปผลการวิจัยในรูปแบบการเขียนบรรยาย พร้อมทั้งเพิ่มเติมข้อเสนอแนะ และประเด็นในการทำวิจัยต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. แนวคิดและคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ การฟังธรรมเทศนานั้นถือเป็นสิ่งสำคัญ ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามพุทธโอวาท ได้อย่างถูกต้อง ย่อมทำให้ผู้ฟังเกิดสติปัญญานำพาตนเองให้พ้นจากความทุกข์เข้าสู่ความสุขอย่างยั่งยืน ดังนั้น การเทศนาธรรมจึงถือเป็นหัวใจสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แพร่หลายและมั่นคง

แม้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะถือเป็นหน้าที่สำคัญของเหล่าพุทธศาสนิกชน แต่การเทศนาธรรม นั้น ถือเป็นหน้าที่หลักของพระภิกษุ-สามเณรในฐานะที่เป็นศาสนทายาทผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาที่ต้อง ศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น พระพุทธศาสนาจะเจริญมั่นคง หรือเสื่อมลง ส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับ การเทศนาธรรมซึ่งถือเป็นรูปแบบการเผยแผ่หลักการทางพุทธศาสนารูปแบบหนึ่งด้วย ดังนั้น พุทธศาสนิกชนในปัจจุบันจึงให้ความสำคัญกับการเทศนาธรรมเป็นอย่างมาก บางแห่งจัดให้มีพิธีการเทศนา ธรรมอย่างยิ่งใหญ่ โดยถือเป็นประเพณีของท้องถิ่นด้วย

นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาในล้านนา ได้รจนาวรรณกรรมพระพุทธศาสนาเรื่องต่าง ๆ ลงสู่ คัมภีร์ใบลาน โดยได้รับอิทธิพลการจารึกและการแต่งคัมภีร์ธรรมมาจากลังกา ทำให้ชาวล้านนามีคติความเชื่อ เกี่ยวกับคัมภีร์ธรรมว่าเป็นสิ่งสำคัญ ที่บันทึกพระพุทธพจน์ไว้ และได้มีการบันทึกสู่คัมภีร์ใบลานด้วยอักษร ล้านนาสำหรับใช้เทศนา หากใครสร้างและถวายคัมภีร์ธรรมย่อมได้รับอานิสงส์ที่ยิ่งใหญ่ หากใครได้สดับฟัง ธรรมเทศนาจากคัมภีร์ใบลานด้วยกิริยาที่เคารพถือ เป็นการสั่งสมบุญบารมีให้กับตนเองด้วยเหตุนี้พระสงฆ์ ล้านนาจึงเทศนาธรรมด้วยการอ่านตามคัมภีร์ใบลานสืบทอดกันมา

จารีตในการเทศนาธรรมของพระสงฆ์ในล้านนา นิยมนั่งบนธรรมาสน์ทรงปราสาทอ่านตามคัมภีร์ ใบลานด้วยทำนองท้องถิ่น พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก เป็นพระธรรมเทศนาเรื่องหนึ่งที่มีความ นิยม ในเขตล้านนา ซึ่งพระธรรมมาเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากนี้ ได้กล่าวถึงกรรมและผลของกรรม สอดแทรกเรื่องราวตัวอย่าง ภายในพระธรรมเทศนา ยังสะท้อนให้เห็นถึง หลักความเชื่อในเรื่องของกรรม เพื่อ เป็นกรอบศีลธรรมในการอยู่ร่วมกับคนในสังคม อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้ฟังได้ปฏิบัติตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทาน ศีล ภาวนา

พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ชาวล้านนานิยมนำไปเทศนาให้แก่ผู้ป่วยหนัก และนำไป เทศนาในงานศพ ในมุมมองของศรัทธาญาติโยมมีความเชื่อว่าเมื่อนิมนต์พระภิกษุมาแสดงพระเทศนาให้ ผู้ป่วยหนักได้ฟัง ผู้ป่วยจะได้รับอานิสงส์ในการในการแสดงพระธรรมเทศนา หากผู้ป่วยมีบุญที่จะมีอายุยืนยาว ต่อ อาการป่วยก็จะดีขึ้นโดยลำดับ และหายจากการป่วย ถ้าหากถึงแก่อายุขัยของผู้ป่วยแล้ว ผู้ป่วยก็จะจากไป ด้วยอาการอันสงบ และเมื่อมีผู้เสียชีวิตก็นิมนต์พระสงฆ์ มาเทศนาพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบาก เพื่อ อุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปผู้เสียชีวิต โดยมีความเชื่อว่า ถ้าหากดวงวิญญาณของผู้เสียชีวิตยังต้องทุกข์ทรมาน เสวยผลวิบากในทางทุกข์เวทนา การนิมนต์พระสงฆ์มาเทศนาพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบากนั้น ดวงวิญญาณ จะพ้นจากทุกข์ทรมาน หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า โป้นวิบาก สอดคล้องกับพระมหาสังคค์คำ สิริวิโร (2556) ได้ อธิบายเกี่ยวกับการเทศน์ธรรมมหาวิบากไว้ว่า การที่เกิดการล้มป่วยและรักษาด้วยแพทย์แผนปัจจุบันแล้วไม่ หาย อาการมีแต่ทรุด แต่ก็ไม่ได้ตายง่ายๆ ถือว่ามีเวรกรรม หรือเรียกว่าทรงวิบาก จึงทำให้ผู้ป่วยไม่พ้นทุกข์ จึงมี การนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนามหาวิบากให้คนป่วยที่ป่วยมานาน

2. หลักกรรมและสังสารวัฏตามแนวจุฬามณีวงศสูตร

ความเชื่อในเรื่องกรรมของชาวล้านนาในแถบภาคเหนือตอนบน ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับกรรมในอดีตที่ ส่งผลจนถึงปัจจุบัน พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก เป็นสิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่อง

ของกรรม และวิบากกรรม ชาวล้านนามีความเชื่อและศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา มาตั้งแต่โบราณ วิถีชีวิตของชาวล้านนามีความผูกพันกับพระพุทธศาสนา ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย การดำเนินชีวิตโดยนำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทาง เพื่อให้เกิดความสงบสุข ทางกายและใจ ทั้งตนเองและสังคม ความเชื่อเรื่องกรรม คือสิ่งหนึ่งที่เป็นกรอบแนวคิด ช่วยให้เกิดความสุข สงบ ร่มเย็น ต่อตนเองและสังคม กล่าวคือ เมื่อมีความเชื่อว่า เมื่อทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน มีความทุกข์ ตนเองจะได้รับผลของกรรมนั้น หากมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ก็จะมีบิรวาร ถ้าหากตระหนักก็จะมีทรัพย์สมบัติ เป็นต้น แนวคิดเรื่องกรรม และผลของกรรมเหล่านี้ ล้วนส่งผลดีทั้งต่อตนเอง และสังคม

กรรม เป็นการกระทำของบุคคลที่ยังมีกิเลสตัณหา ดังที่พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ตัณหาทำคนให้เกิดอีก จิตของคนนั้นย่อมพล่านไป เวียนวายในวัฏฏสงสาร กรรมเป็นที่ไปในเบื้องหน้าของ สัตว์ทั้งปวงจักต้องตาย เพราะชีวิตมีความตายเป็นที่สุด สัตว์ทั้งหลายจักเป็นไปตามกรรม ข้าถึงผลบุญและบาป คือ ผู้ทำบาปจักไปนรก ส่วนผู้ทำบุญจักไปสวรรค์ ฉะนั้น บุคคลควรทำกรรมดีสะสมไว้เป็นสมบัติในโลกหน้า เพราะบุญเป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลายในโลกหน้า

กรรม คือ การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาอันมีพื้นฐานมาจากกิเลส ที่แสดงออกมาทางกาย วาจา และ ใจ มีทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว ในความหมายของกรรมตามที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสแสดงเอาไว้ในแต่ละคราวนั้น มีความหมายเป็นนัยเดียวกัน คือ ทุกครั้งที่กระทำได้ประกอบด้วยเจตนา และจะแสดงออก ได้ 3 ทาง เพื่อแสดงเจตจำนงที่ทำการออกมา สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2551) ที่อธิบายว่า คำว่า “กรรม” แปลว่า การกระทำ หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ทำด้วยความจงใจหรือตั้งใจทำ ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม ตัวอย่าง เช่น ขุดหลุมพรางดักคนหรือสัตว์ให้ตกลงไปตาย เป็นกรรม แต่ขุดบ่อน้ำไว้กิน ไว้ใช้ แล้วสัตว์ตกลงไปตายเอง ไม่เป็นกรรม ว่าโดยสาระ กรรมก็คือเจตนา หรือเจตนาอันเป็นกรรม การกระทำที่ดีเรียกว่า กรรมดี การกระทำชั่ว เรียกว่า กรรมชั่ว

สังสารวัฏ หมายถึง การเวียนว่ายตายเกิดตามอำนาจกรรมดี หรือชั่วที่กระทำ การเวียนว่ายตายเกิดเช่นนี้ ก็เพราะภาวะ หรือผลแห่งเชื้อ จากกิเลส กรรม และวิบาก ในด้านที่ดีและชั่ว ตามการกระทำของกรรม โดยมีโครงสร้างของสังสารวัฏ คือ กิเลส กรรม วิบาก ที่ให้สังสารวัฏนั้นนาน ไม่มีที่สิ้นสุด ตราบเท่าที่ยังมีกิเลสอยู่ สอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) (2546) ได้กล่าวไว้ว่า สังสารวัฏ หมายถึง วัฏวนแห่งสงสาร คือการท่องเที่ยวเวียนว่ายตายเกิดอยู่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า และคำว่าวัฏฏะ หมายถึงการวนเวียน การเวียนเกิด เวียนตาย การเวียนว่ายตายเกิด ความเวียนเกิดหรือวนเวียนด้วยอำนาจกิเลส กรรม และวิบาก เช่น กิเลสเกิดขึ้นแล้วทำให้ทำกรรม เมื่อทำกรรมแล้วย่อมได้รับผลของกรรม เมื่อได้รับผลของกรรมแล้วกิเลสก็เกิดอีกแล้วทำกรรม แล้วเสวยผลกรรมหมุนเวียนต่อไป

จุฬกัมมวิภังคสูตร มีเนื้อหาที่ได้กล่าวถึงสมัยหนึ่งที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประทับอยู่ วัดพระเชตะวัน กรุงสาวัตถี สุภมาณพโตเทยบุตร เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า “ท่านพระโคตม อะไรหนอ เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้สัตว์ที่เกิดเป็นมนุษย์ ปรากฏเป็นคนเลวและคนดี คือมนุษย์ทั้งหลายย่อมปรากฏว่ามีอายุสั้น มีอายุยืนมีโรคมาก มีโรคน้อย มีผิวพรรณทราม มีผิวพรรณดี มีอำนาจน้อย มีอำนาจมาก มีโศคน้อย มีโศกมาก เกิดในตระกูลต่ำ เกิดในตระกูลสูง มีปัญญาน้อย มีปัญญามาก ท่านพระโคตม อะไรหนอ เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้มนุษย์ทั้งหลายที่เกิดเป็นมนุษย์ปรากฏเป็นคนเลวและคนดี” พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงตรัสกับมาณพว่า “มาณพ สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัยกรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน” และได้เทศนาเหตุและผลของกรรมไว้ 7 คู่ 14 ประเภท

3. การเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำกับ จูฬกัมมวิงศ์สูตร

เนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ที่ได้กล่าวถึงพระอนันท์ได้กล่าวแก่พระอรหันต์ 500 รูป มีมหาภิกษุสะปะเป็นประธาน เมื่อสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งแรก ว่า ข้าพเจ้าได้รับฟังจาก พระพุทธเจ้า เมื่อพระพุทธเจ้าประทับในป่าเชตะวันอาราม เมืองสาวัตถี เมื่อนั้น มีพราหมณ์ คนหนึ่งถามพระพุทธเจ้าว่า คนทั้งหลาย มีภักษัตริย์เป็นต้นทำไมมีวิณะต่างๆ กัน มีชีวิตก็ต่างกัน พราหมณ์ได้ถามพระพุทธเจ้าเป็นข้อ ๆ พระพุทธเจ้าจึงได้เทศนาแก่พราหมณ์เป็นข้อๆ จำนวน 16 คู่ 29 ประเภท

จูฬกัมมวิงศ์สูตร คือ พระสูตรที่ว่าด้วยเรื่องกรรม โดยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงพระเทศนาเรื่องกรรม และวิบากกรรมไว้ว่า เหตุที่คนทั้งหลายเกิดมาต่างกัน เพราะกรรมที่สร้างไว้ในอดีตต่างกัน จึงส่งผลเป็นวิบากกรรม ในปัจจุบันที่ต่างกัน

จูฬกัมมวิงศ์สูตร ได้กล่าวถึงสมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประทับอยู่ ณ พระเชตะวัน กรุงสาวัตถี สุกมาณพโตทยยบุตร เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า “ท่านพระโคตม อะไรหนอ เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้สัตว์ที่เกิดเป็นมนุษย์ ปรากฏเป็นคนเลวและคนดี คือ มนุษย์ทั้งหลายย่อมปรากฏว่ามีอายุสั้น มีอายุยืนมีโรคน้อย มีโรคน้อย มีผิวพรรณทราม มีผิวพรรณดี มีอำนาจน้อย มีอำนาจมาก มีโภคะน้อย มีโภคะมาก เกิดในตระกูลต่ำ เกิดในตระกูลสูง มีปัญญาน้อย มีปัญญามาก ท่านพระโคตม อะไรหนอ เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้มนุษย์ทั้งหลายที่เกิดเป็นมนุษย์ปรากฏเป็นคนเลวและคนดี” พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสกับมาณพว่า “มาณพ สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัยกรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน” และได้เทศนาเหตุและผลของกรรมไว้ 7 คู่ 14 ประเภท

จากการเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ กับจูฬกัมมวิงศ์สูตร ถึงความเหมือนและความแตกต่างกันในเนื้อหา แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ

3.1 มีเนื้อหาเหมือนกันทั้งเหตุที่ทำในอดีต และผลของกรรมในปัจจุบัน จำนวน 8 ประเภท ได้แก่ 1) ความที่มีอายุยืน เป็นผลมาจากที่ ในอดีตเป็นผู้ที่เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ 2) ความที่มีอายุสั้น เป็นผลมาจากที่ในอดีตเป็นผู้ที่ฆ่าสัตว์ 3) ความที่มีโรคน้อย เป็นผลมาจากที่ ในอดีตเป็นผู้ที่ไม่เบียดเบียนสัตว์ 4) ความที่เป็นผู้มีผิวพรรณผ่องใส เป็นผลมาจากที่ ในอดีตเป็นผู้ที่ไม่โกรธ ไม่พยาบาทผู้อื่น และได้สมาทานรักษาศีล 5) ความที่เป็นผู้มีโภคะมาก เป็นผลมาจากที่ ในอดีตเป็นผู้ที่ได้ให้ทาน 6) ความที่เป็นผู้เกิดในตระกูลต่ำ เป็นผลมาจาก ในอดีตเป็นผู้กระด้าง เย่อหยิ่ง ไม่เคารพสักการะแก่ผู้ควรเคารพสักการะ 7) ความที่เป็นผู้เกิดในตระกูลสูง เป็นผลมาจาก ในอดีตเป็นผู้ไม่กระด้าง เย่อหยิ่ง เคารพสักการะแก่ผู้ควรเคารพสักการะ 8) ความเป็นผู้มีปัญญามาก เป็นผลมาจาก ในอดีตเป็นผู้ที่เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้วสอบถาม เพื่อประโยชน์เกื้อกูลเพื่อสุข และรู้ธรรมสิ่งใดก็บอกกล่าวถ่ายทอดเพื่อแผ่ ให้ผู้อื่นได้รู้ได้เข้าใจ

3.2 มีเนื้อหาเหมือนกันในส่วนผลของกรรมในปัจจุบัน แต่เหตุที่ทำไว้ในอดีตต่างกัน จำนวน 4 คู่ 8 ประเภท

คู่ที่ 1 ความมีผิวพรรณทราม

พระธรรมเทศนา : การที่เป็นบุคคล ไม่ได้ให้ทานแก่ผู้มีศีลบริสุทธิ์

ในจูฬกัมมวิงศ์สูตร : การที่เป็นบุคคลผู้มักโกรธ พยาบาท ปองร้าย ผู้อื่น

คู่ที่ 2 ความเป็นผู้มีโภคะน้อย

พระธรรมเทศนา : การที่บุคคลนั้นมีข้าวของอันมาก แต่ได้ให้ทานที่เลวเล็กที่ละน้อย

ในจุฬกัมมวิภังคสูตร : การที่บุคคลเป็นผู้ไม่ให้ข้าวของ เครื่องอุปโภค บริโภค เป็นทาน
คู่ที่ 3 ความเป็นผู้มีปัญญาทรม

พระธรรมเทศนา : การที่บุคคลนั้น รู้ธรรมอันใดแล้ว ก็ไม่บอกกล่าวสั่งสอนแก่ผู้อื่น

ในจุฬกัมมวิภังคสูตร : การที่บุคคลไม่เข้าไปหาสมณะแล้วถามเพื่อประโยชน์เกื้อกูล

คู่ที่ 4 ความเป็นผู้มีปัญญามาก

พระธรรมเทศนา : บุคคลนั้น รู้ธรรมสิ่งใด เขาก็บอกกล่าวถ่ายทอดเพื่อแผ่ ให้ผู้อื่นได้รู้

ในจุฬกัมมวิภังคสูตร : การที่บุคคลเข้าไปหาสมณะแล้วถามเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อสุข

3.3 เนื้อหาที่มีปรากฏเฉพาะในพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ
และมีปรากฏเฉพาะในจุฬกัมมวิภังคสูตร

1) เนื้อหาที่มีปรากฏเฉพาะในพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ
จำนวน 18 ประเภท (1) การที่เกิดมามีร่างกายอันสมบูรณ์ ในอดีตเป็นผู้ขึ้นได้ให้อาหารอันประณีต (2) บุคคล
ใดมีรูปร่างร่างกายไม่งามนั้น ในอดีตเป็นผู้ได้ให้อาหารอันไม่พึงพอใจของตนเอง (3) บุคคลใดเกิดมามีข้าวของ
ทรัพย์สมบัติมาก เมื่อภายหลังฉิบหายนั้น ในอดีต เป็นผู้บริจาคริษยาผู้อื่น ได้กระทำให้อื่นได้วินาศฉิบหายเสีย
ข้าวของ (4) บุคคลใดมีความสุขเมื่อยามวัยเยาว์ เมื่อแก่เฒ่าไม่ได้กระทำบุญอะไรสักอย่างนั้น ในอดีตเป็นผู้ได้
กระทำบุญเมื่อหนุ่ม เมื่อแก่เฒ่าไม่ได้กระทำ (5) บุคคลใดเกิดมามีความทุกข์เมื่อวัยเยาว์มีความสุขเมื่อแก่เฒ่า
นั้น ในอดีตได้เกิดมาเมื่อวัยเยาว์ไม่ได้ให้ทาน ได้ให้ทานเมื่อแก่เฒ่า (6) บุคคลใดเกิดมามีความสุขจนถึงแก่เฒ่า
นั้น ในอดีตเป็นผู้ได้กระทำบุญจนถึงแก่เฒ่า (7) บุคคลใดเกิดมามีความทุกข์จนถึงแก่เฒ่านั้น ในอดีตเป็นผู้ไม่ได้
ให้ทานจนแก่เฒ่า (8) บุคคลใดเกิดมามีสายตาอร่ามเรืองโรจน์งามนั้น ในอดีตเป็นผู้ได้ให้ทาน มีใจชื่นชมยินดีในทาน (9)
บุคคลใดเกิดมามีตาอันไม่งามและมีสายตาอันสั้นและบอด ในอดีตเป็นผู้ให้ทานได้มีใจโกรธกริ้ว และเห็น
ยากจนคนขอมาขอทานก็ทำเป็นไม่เห็น (10) บุคคลใดเกิดมามีข้าวของมากนักรู้แต่ไม่อยากให้ทาน ตระหนี่ไว้ไม่
กินและไม่ถวายทาน ในอดีตเป็นผู้ที่เห็นผู้อื่นให้ทานก็ให้ทาน แต่ไม่เชื่อในผลอันดีของการถวายทาน (11)
บุคคลใดเกิดมาเป็นที่รักเจริญใจแก่ท่านผู้อื่น ในอดีตเป็นผู้มีใจเอ็นดูสงสารรักใคร่ผู้อื่น และไม่กระทำร้ายผู้อื่น
ด้วยกายวาจา (12) บุคคลใดเกิดมาเป็นที่เกลียดชังของคนและเทวดาทั้งหลายนั้น ในอดีตเป็นผู้ได้กล่าวคำ
หยาบช้าแข่งกระด้างแก่ผู้อื่น และกระทำร้ายผู้อื่น (13) บุคคลใดเกิดมามีตาที่ใสบริสุทธ์นั้น ในอดีตเป็นผู้ที่เห็น
พระพุทธเจ้าและภิกษุสามเณรมาบิณฑบาต เขามีใจเลื่อมใสยินดีมากนักรับ (14) บุคคลใดเกิดมามีตาที่บอดนั้นใน
อดีตเป็นผู้ที่เห็นภิกษุสามเณรบิณฑบาตและยากจนขอ ทำเป็นไม่รู้ไม่เห็น ไม่ใส่บาตร และหลบหนีไป (15) บุคคล
ใดเกิดมามีหูอันดีนั้น เป็นผลมาจาก ในอดีตเป็นผู้ที่ได้ตั้งใจฟังธรรมเทศนา (16) บุคคลใดเกิดมาหูหนวกนั้น ใน
อดีตเป็นผู้ที่เห็นคนเข้าไปฟังธรรม ก็เข้าไปนั่งอยู่ที่หนึ่ง ประดุจว่าฟังธรรมจริงๆ แต่ก็ไม่ฟังพูดคุย กวนผู้อื่นที่ฟัง
ธรรม (17) บุคคลใดเกิดมา ประกอบด้วยการกระทำแต่บาปสิ่งเดียวเมื่อตายไป บาปอันนั้นก็จะเป็นพาหนะพาไปสู่อ
อบายทั้งสี่ มีนรกเป็นต้น ได้เสวยทุกข์เวทนามาก (18) บุคคลใดเกิดมาประกอบด้วย การกระทำบุญรักษาศีล
ตลอดนั้น เมื่อตายไป บุญอันนั้นก็จะเป็นพาหนะไปสู่สุคติสวรรค์และเทวโลก ได้เสวยสมบัติอันมาก

2) เนื้อหาที่มีปรากฏเฉพาะในจุฬกัมมวิภังคสูตร จำนวน 3 ประเภท (1) ความมีโรคมก เป็น
ผลมาจาก ในอดีตเป็นผู้เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลาย (2) ความเป็นผู้มีอำนาจน้อย เป็นผลมาจาก ในอดีตเป็นผู้มีใจ
ริษยา ประทุษร้ายผู้อื่น (3) ความเป็นผู้มีอำนาจมาก เป็นผลมาจาก ในอดีตเป็นผู้มีใจไม่ริษยา

จากการศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากกับจุฬกัมมวิภังคสูตร
สรุปได้ว่า ชาวล้านนามีความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยวิถีชีวิตของชาวล้านนาที่มีความกลัว
ต่อบาป มีความเชื่อเรื่องกรรม และผลของกรรม ซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และมี

วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา คือพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดหลักคำสอนและแนวทางปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา และมีพระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดหลักธรรม ผ่านทางวรรณกรรมที่นักปราชญ์ในอดีตได้แต่งขึ้น ซึ่งมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องกรรม และผลของกรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยใช้ชื่อว่า มหาวิบาก มีการสอดแทรกคติความเชื่อ มีการยกตัวอย่างอุปมา อุปไมย ทำให้ผู้ฟังเกิดความเกรงกลัวต่อบาป ละเว้นความชั่ว และทำความดี และมีความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดตามอำนาจกรรมดี หรือชั่วที่กระทำ การเวียนว่ายตายเกิดเช่นนี้ ก็เพราะผลจากกิเลส กรรม และวิบาก ในด้านที่ดีและชั่ว ตามการกระทำของกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาแนวคิดและคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ พบว่า พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากนิยมใช้เทศน์ให้แก่ผู้ป่วยหนักและในงานศพ มีความเชื่อว่าเมื่อนิมนต์พระสงฆ์มาเทศน์ให้ผู้ป่วยหนักได้ฟังแล้ว ผู้ป่วยจะได้รับอานิสงส์ในการฟังพระธรรมเทศนา หากผู้ป่วยมีบุญที่จะมีอายุยืนยาว อาการป่วยก็จะดีขึ้นและหายป่วย ถ้าหากถึงแก่อายุขัยของผู้ป่วยแล้ว ผู้ป่วยก็จะจากไปด้วยอาการอันสงบ และเมื่อมีผู้เสียชีวิตก็มีการแสดงพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบาก เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้เสียชีวิต โดยมีความเชื่อว่า ถ้าดวงวิญญาณของผู้เสียชีวิตยังแสวงผลวิบากในทางทุกขเวทนา การนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบากก็จะทำให้ดวงวิญญาณพ้นจากทุกขเวทนาได้ สอดคล้องกับพระนคร ปณณาวชิโร (ปริงฤทธิ์) (2557) ได้อธิบายไว้ว่า หากผู้ป่วยได้ฟังพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบากแล้วจะช่วยปลดปล่อยให้พ้นจากวิบากกรรม เจ้ากรรมนายเวรก็จะให้อโหสิกรรม จิตใจก็จะปล่อยวางไม่ยึดติดในสิ่งต่างๆ ถ้าผู้ป่วยยังมีบุญอยู่ก็จะหายเป็นปกติในเร็ววัน แต่หากหมดบุญหรือหมดอายุขัยแล้วจะจากไปอย่างสงบในไม่ช้า

2. ผลการศึกษาหลักกรรมและสังสารวัฏตามแนวจุฬามณีวงศสูตร พบว่า หลักความเชื่อเรื่องกรรมและสังสารวัฏที่ปรากฏในจุฬามณีวงศสูตร มีหลักอยู่ว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน โดยผลของกรรมดีและกรรมชั่วจะส่งผลให้เวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏและได้รับผลแตกต่างกันตามกรรมที่ทำ 7 คู่ ได้แก่ การมีอายุยืนและอายุสั้น การมีโรคมากและมีโรคน้อย การมีผิวพรรณดีและผิวพรรณทราม การมีอำนาจน้อยและมีอำนาจมาก ความยากจนและความร่ำรวย การมีชาติตระกูลต่ำและชาติตระกูลสูง และการเป็นคนโง่เขลากับการเป็นคนฉลาด เหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากกรรมที่ทำไว้ในอดีต ดังที่ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสโดยย่อว่าเป็นเพราะสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมจึงจำแนกสัตว์ให้เลวและดีต่างกัน (ม.อ. (ไทย) 14/78)

3. ผลการเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำกับจุฬามณีวงศสูตร พบว่า ความเชื่อหลักยังคงเป็นความเชื่อในกฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิด ตามอำนาจผลของกรรมดีหรือชั่ว เพียงแต่อาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกันบ้างในการรับผลของกรรมและสาเหตุที่ทำให้ในอดีตและผลของกรรมในปัจจุบัน จำนวน 8 ประเภท เนื้อหาที่เหมือนกันในส่วนผลของกรรมในปัจจุบัน แต่เหตุที่ทำให้ในอดีตต่างกัน จำนวน 4 คู่ 8 ประเภท นอกจากนั้น ยังมีเนื้อหาที่ปรากฏเฉพาะในพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ แต่ไม่ปรากฏในจุฬามณีวงศสูตร จำนวน 18 ประเภท และเนื้อหาที่ปรากฏเฉพาะจุฬามณีวงศสูตร จำนวน 3 ประเภท

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมือง เรื่อง มหาวิบากกับ จูฬกัมมวิภังคสูตร โดยพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก มิใช่เป็นเพียงแค่เอกสารที่บันทึกหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเพียงเท่านั้น แต่ยังคงไว้ซึ่งคุณค่าต่างๆ ได้แก่

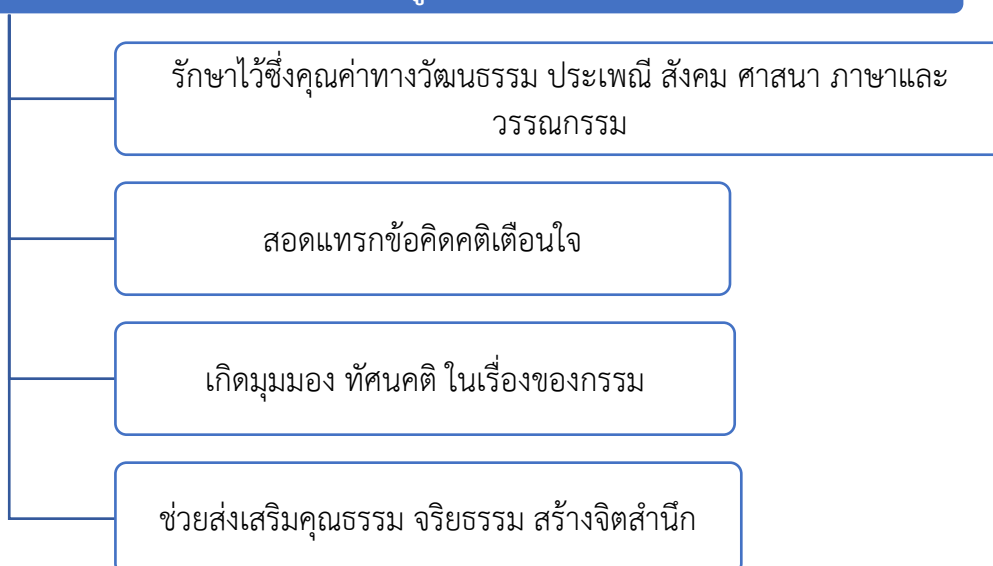
1. พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ช่วยรักษาไว้ซึ่งคุณค่าทางวัฒนธรรม ประเพณี สังคม ศาสนา ภาษาและวรรณกรรม

2. สอดแทรกข้อคิดคติเตือนใจ เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้แก่คนรุ่นหลัง ถึงแม้ว่าพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากจะไม่ปรากฏผู้แต่งว่าเป็นใคร แต่พระธรรมเทศนาเรื่องนี้มีการส่งต่อและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน มีการปริวรรตจากอักษรล้านนาเป็นอักษรไทยเพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาและนำไปแสดงโปรดพุทธศาสนิกชน พระธรรมเทศนาพื้นเมืองมีพัฒนาการมาโดยลำดับ จากอดีตที่บันทึกลงในใบลานด้วยอักษรล้านนา ต้องอาศัยความศรัทธาความชำนาญส่วนตัวเป็นอย่างมากที่จะจารลงในใบลานและอ่านพระธรรมเทศนาพื้นเมืองได้ จนถึงปัจจุบันนี้มีการปริวรรตเป็นอักษรไทยแล้วพิมพ์ลงในกระดาษ

3. พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก เป็นพระธรรมเทศนา ว่าด้วยเรื่องของกรรม มุ่งหวังให้ผู้ศึกษา ผู้อ่าน และผู้ที่ได้ฟัง เกิดมุมมอง ทศนคติ ในเรื่องของกรรมที่กว้างขวางขึ้น เห็นผลของการกระทำที่ทำไว้ในอดีต ที่ส่งผลในปัจจุบันและอนาคต ผู้แต่งได้บรรยายสิ่งที่เกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต เพื่อผู้อ่านและผู้ฟังมีความยำเกรงในวิบากที่ตนเองจะได้รับ จากการกระทำที่ตนเองได้กระทำ

4. พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ช่วยส่งเสริมจริยธรรม สร้างจิตสำนึก ให้คนในสังคมให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม กฎแห่งกรรม การทำความดีความชั่ว และอนันตสังข การให้ทาน รักษาศีล และเจริญเมตตาภาวนา เพื่อให้นำไปปฏิบัติในสังคมต่อไป สรุปดังในภาพที่ 1

ศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมือง เรื่อง มหาวิบากกับจูฬกัมมวิภังคสูตร

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 พระสงฆ์ผู้แสดงธรรมอาจนานำพระเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก และจุฬามณีวิภังคสูตรนี้ไปเทศนาแบบบรรยาย เพื่อความเข้าใจที่ง่ายขึ้นของผู้ฟัง
 - 1.2 งานวิจัยนี้ทำให้เห็นผลของการกระทำที่ทำไว้ในอดีต ที่ส่งผลในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม สร้างจิตสำนึก ให้คนในสังคม และเยาวชน ต่อไป
 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาของพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากกับพระสูตรอื่นที่ใกล้เคียงกัน
 - 2.2 ควรมีการแต่งพระธรรมเทศนาโดยใช้เนื้อเรื่องทั้งหมด จากจุฬามณีวิภังคสูตร เพื่อให้พระธรรมเทศนาพื้นเมืองมีแหล่งที่มาชัดเจน
 - 2.3 ควรมีการแปลพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ให้เป็นภาษาไทยกลาง เพื่อการเข้าใจความหมายที่ง่ายขึ้น
-

เอกสารอ้างอิง

- ถาวร เสาร์ศรีจันทร์. (2560). **มรดกทางวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่**. เชียงใหม่: ศิริวัฒนากราฟฟิค.
- ทองทวี ยศพิมสาร. (2553). **ฮีตคนเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 8. ลำพูน: อนุรักษ์การพิมพ์.
- บุญมี แท่นแก้ว. (2547). **ประเพณีและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- พระครูอดุลสีกิตติ์ (ประพัฒน์ จานวุฑโฒ). (2549). “การศึกษาของสามเณรและพระภิกษุหลังการบวช”. ใน **ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในล้านนา ฉบับ 635 ปี พระบรมธาตุดอยสุเทพ**. เชียงใหม่: มูลนิธิพระบรมธาตุดอยสุเทพ.
- พระธรรมปิฎก, (ป. อ. ปยุตโต). (2546). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระนคร ปญฺญาวชิโร (ปรัญฤทธิ์). (2557). **วิถีเทศน์ในล้านนา**. เชียงใหม่: หจก.ซีเอ็มมีเดีย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. ฟรินติ้ง แมส โปรดักส์.
- พระมหาสังข์คำ สิริวิโร. (2556). **ฮีตคนเมือง ฉบับสัปปีเรื่องเมืองล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. ลำพูน: อนุรักษ์การพิมพ์.
- พระศรีสมโพธิ. (2565). **ศาสนวงศ์ หรือ ประวัติศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: เอกพิมพ์ไท.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.